

به نام خدا

سرمایه فکری سازمان

- مبانی نظری سرمایه فکری و مدیریت آن

- مدل های بخش سرمایه فکری سازمان ها

- بخش سرمایه فکری دو سازمان دانش بنیان ایران

مؤلفین:

دکتر رضا حسینی، دکتر محمد رمضان

سرشناسه	:	حسنوی، رضا، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	سرمایه فکری سازمان: مبانی نظری سرمایه فکری و مدیریت آن... / مؤلفین رضا حسنوی، مجید رمضان.
مشخصات نشر	:	تهران، آتی‌نگر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	:	۲۴۰ ص: مصور، نمودار، جدول
شابک	:	۷۵،۰۰۰ ریال: 0-31-6004-600-978
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فنی
یادداشت	:	واژه‌نامه.
یادداشت	:	کتابخانه.
موضوع	:	سرمایه فکری
موضوع	:	سرمایه فکری -- مدیریت
موضوع	:	نیروی انسانی -- مدیریت
شناسه افزوده	:	رمضان، مجید، ۱۳۶۰ -
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۱ ص ۵۳/ HD
رده‌بندی دیوین	:	۶۵/۲۰۳۷
شماره کتابخانه ملی	:	۲۶۸۱۷۵۲

انتشارات آتی‌نگر

عنوان: سرمایه فکری سازمان

مؤلفین: دکتر رضا حسنوی، دکتر مجید رمضان

صفحه‌آرایی و طراحی جلد: همتا بیداریان

ناشر: آتی‌نگر

تیراژ: ۱۰۰۰

چاپ اول: ۱۳۹۱

قیمت: ۷۵،۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۰۴-۳۱-۰

تلفن مرکز پخش: ۶۶۵۶۵۳۴۶-۸

آدرس: تهران- خیابان جمال‌زاده جنوبی- روبه‌روی کوچه رشتیجی- پلاک ۱۴۴- طبقه همکف و واحد ۲

www.ati-negar.com

(هرگونه کپی و نسخه‌برداری از مطالب این کتاب ممنوع می‌باشد).

فهرست مطالب

مقدمه ۹

فصل اول: سرمایه فکری در سازمان: مفهوم، ابعاد و خاستگاه

- ۱-۱ مقدمه ۱۱
- ۱-۲ تمایز بین دارایی‌های ملموس و دارایی‌های ناملموس ۱۲
- ۱-۳ دارایی‌های ناملموس و دارایی‌های فکری ۱۴
- ۱-۴ دارایی‌های فکری و دارایی‌های ناملموس: تفاوت‌های حسابداری ۱۵
- ۱-۵ سازمان دانش بنیان و دارایی‌های فکری ۱۶
- ۱-۶ سرمایه فکری ۱۸
- ۱-۷ جوامع صنعتی و جوامع دانشی ۱۸
- ۱-۸ تعریف سرمایه فکری ۱۹
- ۱-۹ طبقه‌بندی سرمایه فکری ۲۲
- ۱-۱۰ سرمایه انسانی ۲۵
- ۱-۱۱ سرمایه انسانی عمومی و سرمایه انسانی ویژه سازمان ۳۰
- ۱-۱۲ سرمایه اجتماعی ۳۱
- ۱-۱۲-۱ سرمایه اجتماعی از دیدگاه بورديو ۳۲
- ۱-۱۲-۲ سرمایه اجتماعی از دیدگاه کلمن ۳۲
- ۱-۱۲-۳ سرمایه اجتماعی از دیدگاه پونتام ۳۳
- ۱-۱۳ تئوری‌های سرمایه اجتماعی ۳۴
- ۱-۱۳-۱ تئوری پیوندهای ضعیف ۳۴
- ۱-۱۳-۲ تئوری شکاف ساختاری ۳۵
- ۱-۱۳-۳ تئوری منابع اجتماعی ۳۶
- ۱-۱۴ ابعاد سرمایه اجتماعی ۳۶
- ۱-۱۴-۱ بعد ساختاری سرمایه اجتماعی ۳۷
- ۱-۱۴-۲ بعد رابطه‌ای سرمایه اجتماعی ۳۷

۳۹	۱-۱۴-۳ بعد شناختی سرمایه اجتماعی
۳۹	۱-۱۵ سرمایه اجتماعی و سازمان
۴۵	۱-۱۶ سرمایه ساختاری
۴۵	۱-۱۷ سرمایه ساختاری و فرهنگ سازمانی
۴۶	۱-۱۸ نوع شناسی سرمایه ساختاری
۴۸	۱-۱۹ پیشینه و حاستگاه سرمایه فکری
۵۳	۱-۲۰ شکل گیری جنبش سرمایه فکری
۵۸	منابع فارسی:
۵۸	منابع انگلیسی:

فصل دوم: مدیریت سرمایه‌های فکری

۶۱	۲-۱ مقدمه
۶۱	۲-۲ مدیریت سرمایه فکری
۶۵	۲-۳ مدیریت دانش
۶۹	۲-۴ ارتباط بین مدیریت دانش و مدیریت سرمایه فکری
۷۲	۲-۵ شبکه سرمایه فکری
۷۹	۲-۶ عملیاتی کردن مفهوم مدیریت سرمایه فکری
۸۰	۲-۷ عوامل اثرگذار بر انتخاب رویکرد مدیریت سرمایه فکری
۸۳	منابع:

فصل سوم: مدل‌های سنجش و گزارش‌دهی سرمایه‌های فکری (بخش اول)

۸۵	۳-۱ مقدمه
۸۶	۳-۲ ضرورت سنجش سرمایه فکری
۹۱	۳-۳ مبانی نظری سنجش سرمایه‌های فکری
۹۲	۳-۴ اهداف اندازه‌گیری سرمایه فکری
۹۳	۳-۵ مزایای سنجش سرمایه فکری
۹۴	۳-۶ محدودیت‌های سیستم‌های سنجش موجود

۹۴	۳-۷ دشواری‌های سنجش سرمایه فکری
۹۵	۳-۸ طبقه‌بندی سیستم‌های سنجش سرمایه فکری
۱۰۰	۳-۹ مدل‌های اندازه‌گیری سرمایه فکری
۱۰۲	۳-۱۰ حسابداری منابع انسانی
۱۰۵	۳-۱۱ روش Q توبین
۱۰۶	۳-۱۲ برگه متوازن احساس
۱۰۸	۳-۱۳ مدل کارت امتیازی متوازن
۱۱۱	۳-۱۴ هدایت‌گر امکان‌دیا
۱۱۵	۳-۱۵ ارزش ناملموس محاسبه شده
۱۱۶	۳-۱۶ روش بروکینگ
۱۱۹	۳-۱۷ نمایشگر دارایی‌های ناملموس
۱۲۲	۳-۱۸ روش انجمن توسعه صنعتی و تجاری دانمارک
۱۲۵	۳-۱۹ شرکت ICM
۱۲۷	۳-۲۰ روش لیوویتز و رایت
۱۲۹	۳-۲۱ بررسی تجربی گوتری و پتی
۱۳۱	۳-۲۲ روش لیوویتز و سوئن
۱۳۳	۳-۲۳ گزارش‌دهی سرمایه فکری در گزارش‌های سالیانه در شرکت‌های ایرلند
۱۳۴	۳-۲۴ الگوی روس
۱۳۶	منابع:

فصل چهارم: مدل‌های سنجش و گزارش‌دهی سرمایه‌های فکری (بخش دوم)

۱۳۹	۴-۱ مقدمه
۱۳۹	۴-۲ روش ادوینسون و مالون
۱۴۱	۴-۳ رویکرد شاخص سرمایه فکری
۱۴۲	۴-۴ روش استوارت
۱۴۲	۴-۵ روش بونیتس
۱۴۶	۴-۶ رویکرد نقشه دارایی‌های دانش
۱۴۸	۴-۷ مدل چن، ژو و کی

۴-۸	روش مالی اندازه‌گیری دارایی‌های ناملموس	۱۵۰
۴-۹	مطالعه دپابلوس	۱۵۱
۴-۱۰	روش سینسا، مولینرو و کوپروز	۱۵۵
۴-۱۱	روش گوئه و لیم	۱۵۹
۴-۱۲	روش لیم و دالیمور	۱۵۹
۴-۱۳	مدل گزارش‌دهی سرمایه‌فکری چونگ	۱۶۵
۴-۱۴	روش وانگ و چنگ	۱۶۷
۴-۱۵	چارچوب اندازه‌گیری سرمایه‌فکری در دانشگاه ژوهانسبورگ	۱۷۱
۴-۱۶	ارزش افزوده به‌عنوان یک شاخص سرمایه‌فکری	۱۷۵
۴-۱۷	مقایسه مدل‌های روش‌های اندازه‌گیری سرمایه‌فکری	۱۷۷
۱۸۵	منابع:	

فصل پنجم: سنجش سرمایه‌فکری در دو سازمان دانشی:

مطالعه موردی، دو سازمان دانش بنیان ایرانی

۵-۱	مقدمه	۱۸۷
۵-۲	پروژه تحقیقاتی شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزیابی سرمایه‌فکری در یک سازمان دانش بنیان	۱۸۸
۵-۲-۱	متدولوژی ایجاد مدل مفهومی	۱۸۸
۵-۲-۲	شناسایی مؤلفه‌های اصلی ارزیابی سرمایه‌فکری در دانشگاه	۱۸۸
۵-۲-۳	انتخاب شاخص‌های ارزیابی سرمایه‌فکری	۱۹۱
۵-۲-۴	تحلیل محتوا	۱۹۱
۵-۲-۵	آنتروپی	۱۹۲
۵-۲-۶	آزمون سنگ‌ریزه	۱۹۴
۵-۲-۷	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۲۰۰
۵-۳	طراحی مدل اندازه‌گیری و گزارش‌دهی سرمایه‌فکری در یک واحد دانشگاهی	۲۰۱
۵-۳-۱	دستورالعمل "سرمایه‌فکری" دانمارک	۲۰۳
۵-۳-۲	تجربه مریتم	۲۰۴
۵-۳-۳	تجربه ریکاردیس	۲۰۴
۵-۳-۴	تجربه ARC	۲۰۵

- ۵-۳-۵ معیارهای پیشنهادی اولیه ۲۰۵
- ۵-۳-۶ انتخاب معیارهای مدل پایه ۲۰۶
- ۵-۳-۷ پرسشنامه مورد استفاده در تحقیق ۲۱۳
- ۵-۳-۸ بررسی امکان‌سنجی گردآوری اطلاعات مورد نیاز برای محاسبه ریزمعیارها ۲۲۰
- منابع: ۲۳۰
- واژه‌نامه ۲۳۱

مقدمه

در سال‌های اخیر، سازمان‌ها و شرکت‌های مختلف، پیوستن به روند دانش را آغاز کرده‌اند و مفاهیم جدیدی مانند کار دانشی^۱، کارگر دانشی^۲، مدیریت دانش^۳ و سازمان‌های دانش بنیان^۴، خبر از شدت یافتن این روند می‌دهند. پیتر دراکر، از دانشمندان مدیریت، با به‌کارگیری این واژگان، خبر از ایجاد نوع جدیدی از سازمان‌ها می‌دهد که در آن‌ها به‌جای قدرت بازو، قدرت ذهن حاکمیت دارد؛ سازمانی که در آن ارزشمندترین دارایی، سرمایه فکری می‌باشد و دارایی‌های فیزیکی مانند ماشین‌آلات از اهمیت کمتری برخوردار هستند. بنابراین، سرمایه فکری به‌عنوان عامل ارزش‌آفرین برای سازمان، اهمیت بیشتری نسبت به گذشته پیدا کرده‌است.

امروزه مباحث مربوط به سرمایه فکری، نوآوری و ایجاد ارزش (یا ارزش افزوده)^۵ از جمله موضوعاتی هستند که علاوه بر محیط‌های حرفه‌ای و دانشگاهی، توجه ویژه مدیران، سرمایه‌گذاران، نهادهای اقتصادی و دولت‌ها را نیز به خود جلب کرده‌اند. بر طبق گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)^۶ در سال ۲۰۰۸، بسیاری از شرکت‌ها در زمینه آموزش کارکنان، تحقیق و توسعه، روابط با مشتری و نظام‌های اداری و کامپیوتری سرمایه‌گذاری کرده‌اند. میزان این سرمایه‌گذاری‌ها که در حال رشد بوده و غالباً به حوزه سرمایه فکری توجه دارند، نسبت به سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در حوزه سرمایه‌های مالی و فیزیکی در حال افزایش می‌باشد. به‌طور کلی، بیشتر تحقیقات انجام شده در زمینه سرمایه فکری بر سه موضوع اصلی تأکید دارند که عبارتند از:

✓ علل تفاوت بین ارزش دفتری^۷ یک شرکت و ارزش دارایی‌های فیزیکی آن چیست؟

✓ دارایی‌های ناملموس چه هستند؟

✓ چه چیزی ارزش این دارایی‌های ناملموس را مشخص می‌کند؟

این کتاب با استفاده از ادبیات موجود در زمینه سرمایه فکری و به‌پشتوانه فعالیت‌های تحقیقاتی انجام شده، به معرفی مبانی نظری سرمایه فکری و مدل‌ها و روش‌های سنجش آن می‌پردازد.

1- Knowledge Work

2- Knowledge Worker

3- Knowledge Management

4- Knowledge based Organization

5- Value Added

6- Organization for Economic Cooperation and Development

7- Book Value

همچنین، به منظور کاربردی نمودن مندرجات این نوشتار، نتایج مطالعات موردی دو سازمان دانش بنیان در طراحی مدل بومی سنجش سرمایه فکری در فصل جداگانه‌ای به رشته تحریر آمده است.

بدون تردید، رهیافت‌های این کتاب، آموزه‌های گرانقدری را برای غنا بخشیدن به اندوخته‌های نظری و بهبود رویکردهای علمی در اختیار مدیران اجرایی سازمان‌های دانش محور قرار داده، چارچوب مناسبی را برای سنجش و مدیریت سرمایه فکری پیش روی می‌نهد.

در پایان، از زحمات آقایان محسن خدابخشی و توحید علوی که همکاری‌های ارزشمند علمی و دلسوزانه‌ای را در تهیه این کتاب مبذول داشته‌اند، تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.